

Setlementti-päivä 23.4.2010 Lapsi- ja nuorisotyöverkosto

Jyväskylän ammattikorkeakoulu, IT-Dynamo, Piippukatu 2

Vetäjä: Setlementtinuortenliiton toimialajohtaja Harri Sarjanoja

Elina Nivala, Sosiokulttuurinen innostaminen lasten ja nuorten osallistumisessa - Lapset toimijoina ja kohteina

Päivän ensimmäisenä puhujana oli Elina Nivala, lapsiasiavaltuutetun toimiston edustaja, joka kertoi sosiokulttuurisesta innostamisesta lasten ja nuorten osallistumiseen. Ydinajatuksena Nivala kannusti jokaista pohtimaan oman työnsä kautta, ovatko lapset ja nuoret toimijoita vai kohteita.

Lapsiasiavaltuutettuna Suomessa toimii Maria Kaisa Aula ja lapsiasiavaltuutettu on eduskunnan perustama 1.9.2005, itsenäinen viranomainen, jonka tehtävänä on edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yleisellä päätöksenteon ja lainsäädännön tasolla. Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on vahvistaa lapsinäkökulmaa ja edistää yhteistyötä lapsipolitiikan kentällä. Lapsiasiavaltuutetun työn pohjana on YK:n lapsenoikeuksien yleissopimus, joka on hyväksytty vuonna 1989 ja Suomi on ratifioinut sopimuksen vuonna 1991. Asiasta löytyy lisää mielenkiintoista tietoa osoitteesta www.lapsiasia.fi ja www.lastensivut.fi.

Kahdenlainen lapsikäsitys:

Lapset toimijoina

- lapsen oikeudet
- lasten hyvä elämä on heidän oikeutensa
- lapset on arvokkaita lapsina
- lapset osaavat ja pystyvät
- lapset ovat tämän päivän kuntalaisia/kansalaisia
- lapset ovat myös nykyisyys

Lapset kohteina

- välineellinen ajattelu
- sijoitus lapsiin ja heidän hyvinvointiinsa on kannattavaa
- lapset ovat tuleva työvoima
- lapset ovat valmennettavia
- lapset ovat tulevia kuntalaisia/kansalaisia
- lapsissa on tulevaisuus

Seuraavaksi käytiin läpi kahta erilaista työtappaa, joista toisessa lapset ovat toimijoita ja toisessa kohteita. Lapset kohteina työtappaa perustuu ajatukseen, että lapsilla ei ole valmiuksia, aikuiset osaavat ja tietävät paremmin, jonka takia lapsi ottaa osaa valmiiseen. Perusteluina tälle ajattelutavalle on, että lapsen osallistuminen suunnitteluun vie aikaa, on arvaamatonta, vaikeuttaa ennakoimista ja heikentää tavoitteellisuutta. Lasten osallistuminen päätöksentekoon murentaa aikuisen auktoriteettia ja siirtää vastuun väärin käsiin. Lasten osallistuminen toteutukseen sekoittaa aikataulut, vaarantaa turvallisuutta ja vaatii enemmän valmisteluja kuin aikuisen toteuttamana.

Lapset toimijoina työtavan lähtökohtana on, että lapsi osallistuu ideoinnista alkaen ja se edellyttää aikuiselta aikaa kohtaamiseen, asioiden yhteiseen pohdintaan ja yhdessä tekemiseen, luottamusta lapsiin ja heidän valmiuksiinsa, luottamusta itseän ja omaan kykyyn hallita ennakoimattomiakin tilanteita. Tämä malli edellyttää aikuiselta oikeaa asennetta, että lasten osallistuminen ei murena aikuisen auktoriteettia vaan parhaimmillaan vahvistaa suhdetta aikuiseen. Tavoitteena on lapsen mielipiteisiin kunnioittavasti suhtautuminen niin, että aikuinen kuitenkin aina kantaa vastuun ja ajatus siitä, että lapset ovat oman elämänsä asiantuntijoita. Aikuisen tulee tätä mallia käyttäessään kuulla lasten näkemyksiä ja antaa arvoa heidän omalle tärkeysjärjestykselleen ja tavoitteilleen.

Sosiokulttuurinen innostaminen

Seuraavaksi Elina Nivala puhui aiheesta sosiokulttuurinen innostaminen lasten osallistumista tukemassa, jonka peruseriaatteina ovat osallistuminen ja yhteisöllisyys. Osallistuminen pitää sisällään, että ei pelkää osanottoa aktiviteetteihin, ei vain vastaanottajana tai yleisönä olemista ja kokonaisvaltaista osallistumista toimintaan, sen tavoitteiden asettamisesta ja suunnittelusta toteuttamiseen ja arviointiin. Yhteisöllisyydellä tarkoitetaan sitä, että luodaan mahdollisuus kohtaamiseen, yhdessä olemiseen ja yhteistoimintaan. Tämän tyyppisessä toiminnassa on aina kolme ulottuvuutta, jotka ovat sosiaalinen, kasvatuksellinen ja kulttuurinen ulottuvuus eli esimerkiksi tuetaan luovuutta ja ilmaisua kulttuuria hyödyntäen. Käytännössä tämän tyyppinen toiminta tarkoittaa hankkeiden tai projektien toteuttamista, joihin lapset osallistuvat toimijoina. Tärkeää on myös tavoitteiden asettaminen, osaamisen hyödyntäminen, kehityksen tukeminen ja prosessin arviointi alusta loppuun, lopuksi voidaan juhlistaa yhdessä päämäärän saavuttamista.

Lasten ja nuorten elämään tarvitaan lisää leikkiä, aikaa, tukea, mahdollisuutta osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi. Vähemmän suorittamista ja yksinäisyyttä.

Lapsiasiavaltuutettu juhlii viisivuotista taivaltaan juhlaseminaarilla Jyväskylässä 1.9.2010. Lapsen oikeudet esitettä löytyy www.lapsiasia.fi –sivustolta usealla eri kielellä ja niitä voi tilata painotuotteena ilmaiseksi lapsiasiavaltuutetun toimistosta.

Keskustelua aiheesta

Keskustelua syntyi, etenkin lapsi toimijana ja kohteena vastakkainasettelusta. Käytännössä moni koki haasteelliseksi antaa lapsille näin vapaat kädet, kuitenkin kehitystehtävät huomioon ottaen. Esimerkiksi pienten lasten ryhmissä työskentelevät kokivat mahdolliseksi, että jokainen lapsi voitaisiin ottaa yksilönä huomioon ja antaa heille kaikille vaadittava huomio heidän tarpeidensa mukaan. Tähän oli syynä yleisesti resurssi ja työvoimapula, sekä ulkoiset kehitysmittarit kuten koulukypsyys. Kuitenkin vanhempien nuorten parissa työskentelevillä oli useampiakin onnistuneita kokemuksia osallistamisesta ja nuorten mukaan ottamisesta suunnittelusta arviointiin asti, tämän tuki myönnettiin vaativan enemmän työtä, mutta antavan nuorille enemmän.

Ajankohtaista lapsi- ja nuorisotyössä

Seuraavana ohjelmassa oli Harri Sarjanojan puheenvuoro ajankohtaisista asioista setlementtien lapsi- ja nuorisotyössä. Sarjanoja herätteli keskustelua 6-12 -vuotiaiden osallisuudesta järjestötoiminnan kehittämisessä. Pohdintojen johtopäätöksenä saatiin tavoite, miten toimia jatkossa. Esimerkiksi erilaiset arviointilomakkeet koettiin hyvinä vaihtoehtoina arviointiin, kunhan ne oli muotoiltu lapsille sopiviksi mm. hymiöitä ja tiettyjen värien käyttöä hyödyntäen.

Seuraavaksi käsiteltiin Mun Vuoro- lastenosallisuushanketta, joka on internet-pohjainen osallistumiskanava 6-12 -vuotiaille. Hankkeen projektipäällikkönä toimii Otto Pasma ja esimerkiksi 8.5. on työpaja Kuopiossa tähän liittyen. Liitteenä osallistujat saivat esitteen hankkeesta ja lisätietoa löytyy www.MunVuoro.fi

Setlementtiliiton ja Setlementtinuorten liiton toimistolta kerrottiin, että 2.5 aloittaa työt uusi tiedottaja Tiia Fredriksson ja 19.-20.8. vietetään Nuorisotyön neuvottelupäiviä Savonlinnassa teemalla ammattilaisilta ammattilaisille. Neuvottelupäivillä on puhujana mm. erityisnuorisotyöntekijä Jarkko Riikonen Pohjois-Karjalan poliisilaitoksen nuortentiimistä.

Puheenvuoron piti myös Panu Räsänen, Jyvälän järjestöyönkoordinaattori, joka on työskennellyt vakituisesti vuoden Jyväskylässä ja työnsä ohella suorittaa yhteisöpedagogin tutkintoa. Räsänen kertoi Avartti-ohjelmasta, jota on käytetty muun muassa maahanmuuttajien parissa työskennellessä. Lisätietoa Avartista www.avartti.fi.

Keskustelussa tuli esiin myös Mun Juttu- mediatyöpaja, jonka tavoitteena on nuorten osallisuuden ja yhteenkuuluvuuden lisääminen. Lisätietoja voi käydä lukemassa Setlementtiliiton sivuilta: www.setlementti.fi.

Jyväskylässä on tarkoitus lisätä toimintaa hiljaksen. Remontoidusta rakennuksesta otetaan käyttöön ensin 30 neliömetriä ja siitä lähdetään laajentamaan. Nuorisotilalla on jo nyt mahdollista tehdä lyhytelokuvia, valokuvata ja tehdä nettisivuja. Räsänen kertoi, että yritys yhteistyö on aloitettu.

Projektipäällikkö Heli Eischer kertoi Tyttöjen Talon koordinaatio- ja kehittämishankkeesta. Valtakunnallinen tyttötyö hoituu muun muassa verkostotapaamisilla ja verkottumisilla (Kuopio, Vaasa, Jyväskylä).

Lisää tietoa ja materiaalilinkkejä sivustolta www.tyttöjentalo.com.

Minna Ilmen, SEMANTERI

- Sosiaalinen media nuorten ja monikulttuuristen nuorten näkökulmasta

Ilmen kävi läpi internetin ja tietotekniikan kehitysvaiheet ja miten sosiaalisen median palvelut ovat monipuolistuneet ja asiakaskunta on sen johdosta lisääntynyt. Sosiaalisen median termi on vielä nuori, mutta tämän median käyttö on lisääntynyt ja 80-luvun jälkeen syntyneillä on erilainen tapa käyttää mediaa ja heille medialaitteiden käyttö on arkipäivää. Suomalainen netinkäyttäjä on keskimäärin 8,5 tuntia viikossa netissä ja jo 54% suomalaisista on ostanut verkosta. Eurooppalaisista 56% käyttää nettiä säännöllisesti ja

41% lukee blogeja. Facebook on maailmanlaajuisesti 400 000 000 ihmisen käytössä ja 700 000 uutta sivua liitetään internettiin joka minuutti. Nuoret käyttävät internettiä noin 120 minuuttia joka päivä ja useiden eri laitteiden käyttö yhtä aikaa on tyypillistä.

Ilmen pohtii miten nuoret kokevat teknologiaelämän 24/7 ja kaipaavatko he tähän taukoa. Keskustelussa todettiin nuorten tuskastuvan, jos heidän mediakäyttäytymiselleen asetetaan aikaraja. Ilmen kokee kuitenkin, että vanhempi on aina vanhempi ja vanhemman tehtävänä olisi katsoa mitä nuoret tekevät netissä. Tutkimuksen mukaan 1% netinkäyttäjistä on aktiivisia, 20% kommentoi netissä ja suuri hiljainen enemmistö ei ota kantaa vaan katselee.

Ilmen esitteli teorian, joka määrittää sosiaalisen median yhteisöjen, teknologian ja sisältöjen kautta. Sosiaalinen media ei aina ole vain passiivista, vaan siinä osallistutaan esimerkiksi kyselyihin ja oman profiilin ylläpitoon. Teknologiapuoli mahdollistaa, että asioita voidaan julkaista tietyllä tavalla. Yhteisö-osio kattaa netissä eri ryhmien ja yhteisöjen muodostamisen. Nykypäivänä nuorisotyöntekijöiden haasteena on päästä sinne missä nuoret ovat, eli sosiaaliseen mediaan. Yleisöstä nousi huoli siitä, että nuoret tilaavat palveluita kännykän avulla, eivätkä välttämättä näe rahan kulumista.

Keskustelua aiheesta

Aktiivisessa keskustelussa käsiteltiin myös kiusaamista, joka netin avustuksella siirtyy omaan kotiin. Pohdittiin mm. onko opettajien tehtävä puuttua nettikiusaamiseen. Opettajan roolia pidettiin tärkeänä, sillä opettaja tuntee oppilaansa. Myös kiusaamisen rajat ja vanhempien vastuu puhuttivat. Ilmenin mielestä kiusaamiseen tulisi puuttua nopeasti ja aikuisen tulisi toimia niin, että pääsisi lapsen lähelle. Lisäksi tultiin siihen tulokseen, että vanhemman tulisi valvoa noudattaako nuori nettiin asetettuja ikärajoja ja vanhemman olisi hyvä pysyä ajan tasalla virtuaalimaailmasta. Toivottiin myös enemmän keskustelevaa vuorovaikutusta nuoren kanssa.

Keskustelua heräsi myös kasvatuseriaatteista ja luottamuksesta; nuoria tulisi kannustaa ajattelemaan itse. Ehdotettiin myös, että yhteiskunta tarjoaisi koulutusta sosiaalisen median käyttöön. Nykyään ainakin Mannerheimin Lastensuojeluliitto järjestää kursseja, jotka opettavat sosiaalista mediaa niin lapsille kuin vanhemmille. Esitettiin myös, että nuorten suuri ongelma nettikäyttäytymisessä on se, että vaarat tiedostetaan, muttei uskota niiden sattuvan omalle kohdalle.

Huolenaiheena oli myös koulujen järjestämä liian vähäinen kriittinen mediakasvatus, jolloin nuorten medialukutaidon kehittyminen jää vaillinaiseksi. Lopuksi Minna Ilmen toteaa, että nuorille tulisi antaa mahdollisuus tuoda oma äänensä kuuluviin ja vanhempien tulisi olla läsnä sekä kiinnostuneita nuorten tekemisistä verkossa.

Minna Ilmenin digitaalisen median palvelukonsepteihin erikoistuneeseen asiantuntijayritykseen voi tutustua lähemmin osoitteessa www.semanteri.fi.